

Leerlingen weerbaarder maken

Informatie voor scholen | april 2010

In deze factsheet

- C&SCO/CAM (Conflicthantering & Sociale Competentie in het Onderwijs)
- Leerlingbemiddeling
- Gedragscodeprojecten voor scholen
- De Vreedzame School
- Agressie Regulatie Training
- Checklist wapens
- Platforms Veilige School
- Veilig Rond en in School (VRIS)
- Keuzewijzer weerbaarheid leerlingen

Conflicten en geweldsincidenten kunnen de sfeer op school flink verstoren. Scholen investeren daarom veel in een veilig schoolklimaat, waarin leerlingen zich prettig voelen en zich volop kunnen ontwikkelen. Ook het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) investeert in veiligheid in en om de school. Zo verzamelt en verspreidt het Centrum School en Veiligheid informatie en deskundigheid op het gebied van schoolveiligheid. De Kwaliteitsteams Veiligheid helpen scholen om de sociale veiligheid te analyseren en te zoeken naar oplossingen voor eventueel geconstateerde problemen. Deze gratis ondersteuning (maximaal drie contacten) is bedoeld voor het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Meer informatie over beleid inzake sociale veiligheidsbeleid in en om school kunt u vinden op www.schoolveiligheid.nl. Voor meer informatie over de Kwaliteitsteams Veiligheid kunt u mailen naar: kwaliteitsteamsveiligheid@nji.nl.

Een van de onderdelen van het sociale veiligheidsbeleid is leerlingen te leren omgaan met conflicten en hen sociale vaardigheden aan te leren. Daar zijn verschillende methoden voor. Het Programma Geweld van het ministerie van Justitie wil scholen ondersteunen door inzicht te geven in de mogelijkheden op dit terrein. In dit informatieblad vindt u een overzicht van het aanbod van instrumenten die hun waarde in de praktijk hebben bewezen.

C&SCO/CAM leert conflicten constructief en geweldloos te hanteren

C&SCO (spreek uit 'casco') staat voor Conflicthantering & Sociale Competentie in het Onderwijs. Het is een programma dat scholen twee jaar lang ondersteuning biedt door inzet van een externe trajectbegeleider. Onder begeleiding maakt de school een werkplan, toegespitst op de eigen situatie. De begeleider ondersteunt bij de invoering van het werkplan. Alle leerkrachten en teamleden zijn betrokken bij de aanpak.

C&SCO/CAM heeft een positieve benadering: er wordt gewerkt aan de manier waarop leerlingen met elkaar omgaan. Leerlingen leren eigen verantwoordelijkheid voelen voor de sfeer in de groep en leren hoe ze conflicten op een goede manier kunnen oplossen. De doelgroep van C&SCO/CAM wordt gevormd door de basisvorming (klas 1 en 2) van het voortgezet onderwijs. De CAM-lessenserie is gebaseerd op het Amerikaanse programma RiPP (Responding in Peaceful and Positive ways). Wetenschappelijk onderzoek heeft de effectiviteit van dit programma aangetoond.

Het WODC voert een proces- en effectevaluatie uit naar C&SCO/CAM. De onderzoeksresultaten worden bekend in het voorjaar van 2011. De voorganger van deze interventie, CAM, is in het verleden al erkend door de Erkeningscommissie Interventies.

Neem voor meer informatie contact op met Sardes

Telefoon: (030) 232 6200

E-mail: secretariaat@sardes.nl

De kracht van leerlingbemiddeling

Op school kunnen medeleerlingen bemiddelen bij conflicten van leerlingen. Twee 'gelijken' komen bij een ruzie tussenbeiden en helpen de betrokkenen een wederzijds acceptabele en uitvoerbare oplossing te vinden. Door hun 'nabijheid' (in leeftijd, ervaring en positie in school), krijgt de interventie een vertrouwd en lichter karakter. De medeverantwoordelijkheid van leerlingen voor een veilig schoolklimaat komt nadrukkelijker bij de leerlingen te liggen. Ze participeren actief. In de praktijk blijkt dat de relatie tussen de leerlingen hierdoor in stand blijft en zelfs verbetert. Ze krijgen ook beter inzicht in de gevolgen van hun gedrag.

Het doel van leerlingbemiddeling is het vergroten van de sociale veiligheid in de school en het voorkomen en oplossen van conflicten en stress. Leerlingbemiddeling is een aanvulling op leerlingenzorg en interventies van directie en personeel. Conflicten waar de school nu te weinig aandacht aan kan besteden, worden door leerlingbemiddeling effectief opgelost. Docenten kunnen zich daardoor binnen en buiten de lessen meer op hun kerntaken richten. Bovendien versterkt het de sociale vaardigheden van leerlingen. Leerlingbemiddelaars verstevigen bij bemiddeling hun gevoel van eigenwaarde en beleven plezier aan hun rol. In de praktijk blijkt dat de oplossing die met begeleiding van leerbemiddelaars tot stand komt langer stand houdt dan wanneer een volwassene bemiddelt.

Om leerlingbemiddeling goed te organiseren op een school, heeft het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) het Handboek Leerlingbemiddeling opgesteld. Het handboek bevat een overzichtelijk en uitgewerkt stappenplan dat gebruikt kan worden als leidraad om in een school leerlingbemiddeling in te voeren. Het handboek is te downloaden via www.hetccv.nl. Daarnaast zijn verschillende organisaties actief die leerlingbemiddeling op uw school kunnen introduceren.

Neem voor meer informatie contact op met Codename Future

Telefoon: (070) 302 4770

E-mail: info@codenamefuture.nl

Klas ontwikkelt zelf een nieuwe gedragscode

Elke school heeft regels over hoe je met elkaar en elkaars spullen om gaat. In het project Behave! van Codename Future stellen leerlingen samen gedragscodes op. Ze analyseren hun identiteit en gedrag in verschillende situaties en groepen, bekijken filmpjes over conflictsituaties en beantwoorden vragen. Ze worden zo direct geconfronteerd met de gevolgen van hun keuzes. Behave! biedt allerlei opdrachten die zijn bedoeld om ergernissen en omgangsvormen binnen en buiten de school bespreekbaar te maken. Zoals 'maak een kunstwerk of fotore-

portage over je grootste ergernissen', 'vergelijk het gedrag van dieren met het gedrag van mensen' en 'maak een filmpje over het aanpakken van ongewenst gedrag'.

Ter afsluiting van het project stellen leerlingen en docenten samen de gedragscode op voor hun klas of school. De nieuwe gedragscode wordt gepresenteerd en besproken tijdens een debat. Uit reacties van de deelnemende scholen blijkt dat het project wordt gezien als een makkelijke en concrete manier om omgangsvormen en gedragsproblemen bespreekbaar te maken. Het project stimuleert de scholen ook om bestaande maatregelen beter aan elkaar te koppelen, waardoor de effectiviteit toeneemt.

Het WODC voert een proces- en effectevaluatie uit naar Behave!. In het voorjaar van 2010 zijn de onderzoeksresultaten bekend. Het programma wordt in 2010 voorgelegd aan de Erkeningscommissie Interventies.

Neem voor meer informatie contact op met Codename Future

Telefoon: (070) 302 4770

E-mail: info@codenamefuture.nl

Leerlingen en leerkrachten leren conflicten oplossen op De Vreedzame School

De Vreedzame School is een programma voor basisscholen dat streeft naar een democratische gemeenschap waarin leerlingen een stem krijgen, zich verantwoordelijk voelen, zich positief sociaal gedragen, en conflicten zonder geweld oplossen. De kern van De Vreedzame School bestaat uit een wekelijkse les voor alle groepen op de basisschool in conflictoplossing en de sociale competenties die daarvoor nodig zijn. De Vreedzame School is meer dan een lesmethode. Het is een aanpak, waarin de eigen kracht van kinderen centraal staat en die mikt op een verandering van de school- en klassencultuur. Kinderen krijgen taken en verantwoordelijkheden in de klas, de school, en ook in de omgeving van de school. Er worden aparte leerlingmediatoren opgeleid die helpen bij het oplossen van conflicten. Zo leren de leerlingen allerlei vaardigheden die ze nodig hebben als (toekomstig) burger in onze democratische samenleving. De klas en de school worden een oefenplaats voor democratisch, actief burgerschap. De Vreedzame School is inmiddels op ongeveer 375 basisscholen in Nederland met succes ingevoerd. Naast de lessenserie bestaat het programma uit training voor de leraren, klassenbezoeken en coaching, opleiding van leerlingmediatoren en workshops voor ouders.

Neem voor meer informatie contact op met de projectleiding

Ger Roos: g.roos@eduniek.nl

Leo Pauw: l.pauw@eduniek.nl

www.devreedzameschool.nl

Agressie Regulatie Training brengt schooljeugd vroegtijdig tot inkeer

Gewelddadig gedrag komt niet uit de lucht vallen, maar heeft altijd een voorgeschiedenis. De Agressie Regulatie Training (ART) is ontwikkeld om schoolgaande jeugd al in een vroegtijdig stadium tot inkeer te brengen, als gewelddadig gedrag net begint op te spelen.

De training is in het schooljaar 2009-2010 voor het eerst in pilotvorm gehouden op dertig scholen. Tijdens de pilots is er extra veel aandacht voor evaluatie, mede omdat de training op scholen plaatsvindt, terwijl eerder alleen ervaring is opgedaan binnen een justitiële setting. Daar werd overigens een kwart minder recidive gerapporteerd. Het is de bedoeling de Agressie Regulatie Training landelijk in te voeren, nadat wetenschappelijk is bewezen dat deze effectief is in een niet-justitiële setting. De docenten van de deelnemende scholen volgen een 'train de trainer opleiding' en gaan daarna zelf de trainingen geven. Zij worden tijdens de pilot desgewenst ondersteund door medewerkers van bureau Halt. De training richt zich in het bijzonder op het aanleren van alternatieven voor gewelddadig gedrag. Drie componenten staan centraal: ontwikkeling van sociale vaardigheden, omgaan met boosheid en moreel redeneren. Gedurende acht weken wordt drie keer per week een bijeenkomst van een uur gehouden. De training is intensief, maar juist daardoor is het mogelijk om de leerlingen ander gedrag aan te leren. Er is in de pilotfase extra veel aandacht voor evaluatie. Door middel van een meetmethodiek met zelfbevraging en tests voor leerlingen en ouders wordt beoordeeld of een leerling te helpen is met een ART. In 2010 en 2011 worden er weer docenten van scholen die nog niet deelnemen opgeleid als ART-trainer.

Hebt u interesse om deel te nemen, neem dan contact op met Petra Nijssen van Bureau Halt, telefoon (023) 711 4488.

Checklist wapens op scholen

Een checklist voor scholen, politie en gemeenten biedt een handreiking voor de invoering van controles op wapenbezit op scholen. De checklist is een preventief instrument. Gebruik van de checklist vereist een aantal voorzorgsmaatregelen, waaronder het aanstellen van een veiligheidscoördinator. Uitvoering van wapencontroles betekent kluisjes controleren, tassen en jassen checken en controles rond de school houden. Indien wapens worden aangetroffen, is de school verplicht de politie in te schakelen en de ouders van de verdachte te informeren. Openheid van zaken geven aan de andere leerlingen wordt sterk aangeraden. Verder is nazorg richting dader en eventueel slachtoffer cruciaal. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van herstelrecht. *U kunt de checklist downloaden vanaf http://www.veiligheidbeginbijvoorkomen.nl/onderwerpen/Agressie_geweld/Actieplan_tegen_geweld/Risicofactoren/Index.aspx.*

Netwerk leren in platforms veilige school

Vier netwerken van vijftien tot twintig scholen in het voortgezet onderwijs, gaan netwerkleren rondom het thema 'preventie' van geweld. Scholen geven de preventie vorm aan de hand van vragen als: 'hoe creëer je een 'veilige school?'. Een scholennetwerk is een dynamisch, niet-vrijblijvend samenwerkingsverband waarbinnen scholen gestimuleerd en gefaciliteerd worden om optimaal van elkaar te leren bij het doorvoeren van complexe veranderingsprocessen. In de netwerken hebben de deelnemers van de participerende scholen zitting. Zij werken samen via de methodiek van collegiale toetsing, intervisie en ondersteuning.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

Joop van der Sman, Centrum voor Nascholing Amsterdam

Telefoon: (020) 525 1241

VRIS bevordert veiligheid in en rond scholen

Met de aanpak Veilig Rond en in School (VRIS) kunnen scholen via een stappenplan gestructureerd en eenvoudig werken aan veiligheid. Het doel is zowel de feitelijke veiligheid als het veiligheidsgevoel op school te verbeteren.

De aanpak VRIS is ontwikkeld op initiatief van Arboned en de gemeenten Amsterdam, Gouda en Rijswijk. De kern is een gestandaardiseerde beleidscyclus op het gebied van veiligheid. De school analyseert welke fysieke en sociale veiligheidsproblemen er spelen in eigen kring en in de directe omgeving en welke achtergrond die problemen hebben. De school stelt ook een actieplan op om die problemen aan te pakken en voert vervolgens de maatregelen uit. Daarbij wordt samengewerkt met de gemeente en de politie, maar bijvoorbeeld ook het openbaar vervoerbedrijf.

Een evaluatie brengt de resultaten aan het licht en kan leiden tot een bijstelling van het actieplan. Het handboek VRIS kan de basis vormen voor certificering. Voldoet de school aan de eisen voor samenwerking en is er sprake van een structureel veiligheidsbeleid, dan kan een onafhankelijke instantie het VRIS-certificaat verstrekken.

Neem voor meer informatie contact op met het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV)

E-mail: info@hetccv.nl

Keuzewijzer weerbaarheid leerlingen

De keuzewijzer weerbaarheid leerlingen geeft een overzicht van programma's, methoden en lespakketten die gericht zijn op het versterken van de sociale en mentale weerbaarheid van leerlingen. Weerbaarheid tegen pesten, slachtofferschap, homofobie en seksueel geweld krijgt daarbij ook aandacht. De wijzer is bestemd voor iedereen die in of met scholen voor basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs werkt. De producten worden systematisch beschreven aan de hand van een aantal criteria, waardoor vergelijking van het aanbod goed mogelijk is. Er wordt bij de producten vermeld of ze zijn goedgekeurd door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie.

De keuzewijzer is te vinden op www.keuzewijzerweerbaarheid.nl.

Geweld op scholen, op straat, op het werk, in buurten en uitgaansgebieden: het komt nog steeds te vaak voor. Er zijn al veel maatregelen genomen en sinds 2007 neemt het aantal geweldsdelicten af. Toch is elk incident er nog steeds één te veel. In het Programma Geweld werken het ministerie van Justitie, politie, scholen, gemeenten en andere betrokken partijen nauw samen aan een veilige leefomgeving. De activiteiten en maatregelen zijn ondergebracht in vier projecten:

- 1. Weerbaar op school en in de buurt**
- 2. Aanpak van risicofactoren van expressief geweld**
- 3. Interventies van risicogroepen**
- 4. Dadergerichte aanpak van geweldplegers (DAG)**

Meer informatie: http://www.veiligheidbeginbijvoorkomen.nl/onderwerpen/Agressie_geweld/Actieplan_tegen_geweld/

Meer informatie over de onderwerpen in dit informatieblad kunt u vinden op:

http://www.veiligheidbegintbijvoorkomen.nl/onderwerpen/Agressie_geweld/Actieplan_tegen_geweld/

Deze factsheet is een uitgave van:
Ministerie van Justitie, Programma Geweld in het
(semi-) publieke domein
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag

Schedeldoekshaven 100 | 2511 EX Den Haag
T 070 370 4440

© Rijksoverheid, maart 2010 Publicatie-nr. J-1161